

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546

Legal Problems Regarding the Implementation of Special Measures in Witness Protection under the Witness Protection in Criminal Case Act B.E. 2546

มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล

บทคัดย่อ

เป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจนว่าพยานบุคคลในคดีอาญา ถือเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญของกระบวนการยุติธรรม เพราะการพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรรมนั้น ศาลยุติธรรมก็ย่อมที่จะต้องพิจารณาจากคำเบิกความหรือถ้อยคำของพยานเป็นสำคัญ หรือพิจารณาจากน้ำหนักความเชื่อถือว่าพยานได้ให้การเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามพยานบุคคลในคดีอาญาจะเบิกความหรือให้ถ้อยคำใดๆไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความจริงได้นั้น พยานก็ย่อมจะต้องได้รับการคุ้มครองจากหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ และต้องสร้างความมั่นใจให้กับพยานจากการศึกษาพบว่า การบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังหาได้ให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาด้วยวิธีการมาตรการพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับประเทศไทยแต่อย่างใดไม่

คำสำคัญ: ปัญหาทางกฎหมาย, การใช้มาตรการพิเศษ, การคุ้มครองพยาน

Abstract

It is obviously accepted that the witness in a criminal case is considered as the person who plays a very crucial role in the justice procedure because under the judgment and punishment of the offenders or the criminals, justice courts can consider the testimony or statement of the witness or from the weight of reliability in the testimony given by the witness. However, a verbal witness in a criminal case can give the testimony or statement for the sake of him/her or in accordance with the truth. To do so, the witness must be protected by the related government agencies and such agencies must ensure confidence for the witness. Form the study, it is found that the enforcement of special measures to protect witnesses in criminal cases in Thailand under the Witness Protection in Criminal Case Act, B.E. 2546, has not effectively protected the witness in criminal cases as described by the special measure.

Keywords: legal problems, special measures, witness protection

ความนำ

ในปัจจุบันแนวโน้มของการประกอบอาชญากรรมมีลักษณะซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะรูปแบบของการสมคบหรือร่วมมือกันประกอบเป็นองค์ประกอบอาชญากรรมของผู้มีอิทธิพล รวมถึงบางกรณียังได้มีการสร้างพยานหลักฐานต่าง ๆ อันเป็นเท็จ ทำให้รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมความสงบสุขของสังคมต้องพิจารณาหามาตรการที่มีประสิทธิภาพที่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมได้ (กุลพล พลวัน, 2547) และเป็นการป้องปรามกลุ่มอาชญากรเหล่านี้ มาตรฐานสำคัญประการหนึ่งที่รัฐนำมาเป็นเครื่องมือเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์ประกอบอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลคือการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ซึ่งนานาประเทศล้วนยอมรับว่าพยานบุคคลในคดีอาญาถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างที่สุด ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะจะต้องเป็นผู้ให้การในฐานะพยานหรือต้องมีการนำเสนอข้อเท็จจริงต่อศาล แต่อุปสรรคประการสำคัญก็คือความไม่ปลอดภัยของพยาน พยานไม่กล้าที่จะมาเบิกความตามคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีพยาน ก็ไม่มีข้อเท็จจริงที่จะเป็นตัวกำหนดข้อกล่าวหา” ซึ่งการดำเนินคดีหรือการพิพากษาลงโทษจำเลยนั้น ต้องพิจารณาพิพากษาจากข้อเท็จจริงตามที่พยานได้มีการเบิกความเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักความเชื่อถือของพยานได้ ในบางกรณีผู้เสียหายอาจเป็นพยานและได้เบิกความเป็นการพิสูจน์ความผิดที่มีการกล่าวหา แต่ในความเป็นจริงแล้วพยานกลับไม่กล้าที่จะมาเบิกความเพราะความไม่ปลอดภัยของตัวเอง พยานเอง ทั้ง ๆ กรณีดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่การจับตัวจับกุมผู้กระทำความผิดและพิพากษาลงโทษ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาแนวคิดการให้ความคุ้มครองพยานในประเทศไทยบทบาทของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน
2. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เงื่อนไขและวิธีดำเนินการคุ้มครองพยานโดยใช้มาตรการพิเศษรวมทั้งระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องและศึกษาการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษตามกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้นมีเจตนารมณ์เพื่อต้องการให้เกิดความปลอดภัยแก่พยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยานทั้งก่อนดำเนินคดีและหลังดำเนินคดีเสร็จสิ้น โดยการใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่เหมาะสมกับประเทศไทย แต่อย่างไรก็ดีปัจจุบันพบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยาน โดยการใช้มาตรการพิเศษอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ในส่วนของการเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุลของพยาน และหลักฐานทางทะเบียนต่าง ๆ นั้นยังขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับอื่น และยังไม่มียกเว้นหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อหรือกำหนดเลขที่บัตรประชาชนใหม่ให้กับพยาน การขอความร่วมมือหรือการประสานงานกับหน่วยงานอื่นไม่ว่าในการจัดหาอาชีพหรือจัดให้มีการศึกษาอบรม ขาดการประชาสัมพันธ์ หรือคำตอบแทนที่ตำหนิทำให้เกิดแรงจูงใจแก่พยานแต่ประการใด รวมถึง ขั้นตอนหรือ

กระบวนการอนุมัติที่กำหนดให้เป็นอำนาจของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแต่เพียงผู้เดียวในการ กำหนดใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน เป็นต้น ซึ่งมาตรการพิเศษดังกล่าวเป็นมาตรการขั้นสูงสุดในการ คุ้มครองให้พยานในคดีที่มีความร้ายแรงหรือในคดีสำคัญ ดังนั้นจึงควรศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้ มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานของประเทศไทย โดยศึกษามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานของ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศ เยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอิตาลี หรือสาธารณรัฐอิตาลี และประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร เพื่อนำหลักการในกฎหมายของประเทศ เหล่านั้นมาเป็นแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมการใช้มาตรการ พิเศษในการคุ้มครองพยานของไทยก่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อบุคคลที่เป็นพยานและต่อกระบวนการยุติธรรม ทางอาญาต่อไป

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

มาตรการพิเศษนั้น หลาย ๆ ประเทศรวมถึง ประเทศไทยจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครอง พยานสืบเนื่องมาจากปัญหาองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีการ พัฒนาในลักษณะข้ามชาติมักจะมีเครือข่ายในการกระทำ ผิดหลาย ๆ รัฐ มักมีการคุกคาม ข่มขู่ ทำร้าย กำจัดพยาน หรือผู้ใกล้ชิด มีการกดดันพยานไม่ให้พยานไปให้การต่อ เจ้าหน้าที่หรือศาล แม้สมาชิกผู้กระทำความผิดจะถูกจับได้ก็ยังมีสมาชิก หรือผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง การสืบสวน สอบสวนเพื่อเอาผิดต่อผู้กระทำความผิด หรือ ผู้ร่วมขบวนการ จำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำผิด โดยเฉพาะในขั้นตอนการให้การเป็นพยานในศาล จึงมี การกันผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นพยาน เพื่อสืบสาวไปถึงผู้ บงการหรือตัวการสำคัญ จำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษใน การต่อต้านองค์กรอาชญากรรมดังกล่าว โดยการคัดเลือก พยานบุคคลเข้าสู่ความดูแลของรัฐ โดยพิจารณาจาก พยานที่มีโอกาสได้รับความเสี่ยงภัยและพิจารณาร่วมกับ

ปัจจัยอื่น เนื่องจากรัฐมีข้อกำหนดให้ด้านงบประมาณ และบุคลากรมาตรการพิเศษ จึงถือเป็นมาตรการที่รัฐได้ กำหนดให้เงื่อนไขในการคุ้มครองพยานได้มีศักยภาพ มากกว่าเดิมและเหมาะสมกับบริบทเกี่ยวกับคดีใน ปัจจุบัน และถือเป็นมาตรการสูงสุดเกี่ยวกับการรักษา ความปลอดภัยของพยาน และความร้ายแรงของคดี มากกว่าคดีปกติธรรมดา เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กร อาชญากรรมคดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบ ปีขึ้นไป เป็นต้นโดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม การจ่าย เลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะ เลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุ จำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี การประสานงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ ดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทาง ทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการ เพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย การ ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพให้มีการศึกษาอบรม หรือ ดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่ เหมาะสม การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึง ได้รับ การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความ ปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคล ในคดีอาญาตามกฎหมายระหว่างประเทศ

นานาชาติประเทศต่างเห็นตรงกันว่า การ คุ้มครองพยานนั้นถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นหัวใจของ กระบวนการยุติธรรมอย่างที่สุด ดังนั้นในแต่ละประเทศ ล้วนมีมาตรการในการคุ้มครองพยานแตกต่างกัน ขึ้นอยู่ กับเงื่อนไขและบริบทของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ แต่ เพื่อให้การกำหนดมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ไปในทิศทางเดียวกัน หรือมีมาตรฐานใกล้เคียงกันแล้ว

สหประชาชาติจึงได้มีการวางหลักการเรื่องการคุ้มครองพยานในอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime) (มติที่ประชุมสมัชชาใหญ่เลขที่ 55/25 ภาคผนวก 1) (General Assembly Resolution 55/25, annex I) เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ.2000 ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่นานาประเทศในการต่อต้านกับอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติ โดยรัฐภาคีสมาชิกได้มีการลงนามร่วมกันในการประชุมที่ Palermo ประเทศอิตาลี ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-15 ธันวาคม ค.ศ.2000(สำหรับประเทศไทยได้ลงนามเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ.2000) (พ.ศ.2543) และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 29 กันยายน ค.ศ.2003 (พ.ศ.2546) ในวันนี้ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคีสมาชิกอยู่แล้ว ได้นำหลักการภายใต้อนุสัญญาฉบับดังกล่าวนี้เข้าสู่กระบวนการให้สัตยาบันภายใต้กฎหมายแห่งอาณาจักรไทยเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546)

โดยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ดังกล่าวไว้ว่า หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไว้ในข้อ 24 ความว่า (ปกป้อง ศรีสนิท, 2553) รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตน เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้น หรือข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญานี้ และแก่ญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานผู้นั้นตามความเหมาะสม มาตรการดังกล่าว ต้องไม่ทำให้เสื่อมสิทธิของจำเลย เช่น ภายในขอบเขตที่จำเป็นและกระทำได้ การย้ายบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ที่อื่นและเท่าที่เห็นจำเป็น การไม่เปิดเผยหรือจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณและที่อยู่ของบุคคลดังกล่าว หรือจัดให้มีกฎหมายทาง

พยานหลักฐานที่อนุญาต ให้คำให้การของพยานสามารถกระทำได้ในลักษณะที่ทำให้แน่ใจว่าพยานได้รับความปลอดภัย หรือรัฐต้องพิจารณาจัดทำความตกลงหรือข้อตกลงกับรัฐอื่น เพื่อย้ายบุคคลที่อ้างถึงในวรรคหนึ่งของข้อนี้ไปอยู่ที่อื่น

เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม (Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008) จะได้มีการเป็นแบบอย่างในการคุ้มครองพยานให้กับรัฐภาคีสมาชิก แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการพิเศษของแต่ละประเทศ ต่างมีการกำหนดเงื่อนไขรูปแบบและวิธีการบังคับใช้ไว้หลากหลายต่างกัน แต่สิ่งเดียวที่เหมือนกันคือการที่จะนำมาตรการพิเศษดังกล่าวไปใช้ในการคุ้มครองพยานนั้นทุกประเทศต่างต้องการให้พยาน หรือบุคคลที่พยานร้องขอให้มีการคุ้มครองนั้นได้รับความปลอดภัยสูงสุด และทำให้พยานเกิดความเชื่อมั่นกับการเบิกความดังกล่าว ผลของการกระทำดังกล่าว ย่อมจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปด้วยความยุติธรรม ในวันนี้สามารถจัดกลุ่มมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานได้ 5 กลุ่มดังนี้

1. มาตรการด้านกายภาพ

มาตรการด้านกายภาพ เป็นมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ซึ่งเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความปลอดภัยแก่พยานและครอบครัวของพยาน อาทิเช่น การจัดหาสถานที่ที่ปลอดภัยให้พยาน ซึ่งอาจกระทำโดยการย้ายที่อยู่ของพยานและบุคคลใกล้ชิด การจัดหาอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือในการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีลักษณะของการใช้มาตรการด้านกายภาพดังนี้ คือ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

การคุ้มครองพยานได้ถูกบัญญัติในประมวลกฎหมาย(United States Code) บรรพ 18 (Title 18) อาชญากรรมและกระบวนการทางอาญา (Crimes and Criminal Procedure) ส่วน 2 (Part II) หมวด 224 (Chapter 224) มาตรา 3521 (Section 3521) (a)(1), (b)(1) ได้กำหนดผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณีที่บุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้นๆ ในการให้ความคุ้มครองพยาน จะกระทำโดยการย้ายถิ่นที่อยู่และการคุ้มครองโดยประการอื่นที่รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมเห็นสมควร เช่นการทำร้ายร่างกาย การให้ประกันเรื่องสุขภาพ เรื่องความปลอดภัย เรื่องสวัสดิการของบุคคลเหล่านั้น รวมทั้งจิตใจและการปรับตัวเข้าสู่สังคมให้กับพยาน ครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานดังกล่าว และทั้งนี้ U.S. Marshals ถือเป็นหน่วยงานที่ถูกระบุไว้ในกฎหมาย United States Code Title 28, part II, Chapter 37 Section 561 เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจและสั่งการมีหน้าที่โดยตรงในการนำมาตรการทางกายภาพไปปรับใช้กับพยาน และยังมีอำนาจในการออกข้อบังคับ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้มีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของพยานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (2) จัดที่พักอาศัยให้กับพยาน
- (3) จัดให้มีการขนของ เครื่องใช้เพื่อให้เข้าไปอยู่ในสถานที่พักแห่งใหม่
- (4) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่เพียงพอ
- (5) ช่วยให้พยานมีงานทำ
- (6) ให้ความช่วยเหลืออย่างใดๆ เพื่อให้เขาสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสังคมใหม่
- (7) ปกปิดหรือปฏิเสธที่จะเปิดเผยชื่อหรือสถานที่ของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง หรือข้อเท็จจริง

ใดๆ ที่เกี่ยวกับพยานหรือโครงการคุ้มครองพยาน ยกเว้นการมีคำสั่งศาลโดยการร้องขอของมลรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น

(8) รักษาความลับของชื่อตัว ชื่อสกุล รวมถึงสถานที่อยู่ของพยานในกรณีที่ต้องมีการบันทึกในทะเบียนประวัติอาชญากรรมภายใต้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือมลรัฐ

ประเทศออสเตรเลีย

เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองตลอดระยะเวลา 24 ชั่วโมง และยังมีอำนาจในการที่จะโยกย้ายผู้ให้เบาะแสไปยังสถานที่อื่นๆ พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนรูปพรรณสัณฐาน โดยมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อคุ้มครองพยานที่ตกผลจะให้การเป็นพยานต่อองค์กรอาชญากรรม ต่อมาโครงการดังกล่าวได้รับการพัฒนาจนเป็นการบังคับใช้กฎหมายในระดับประเทศและให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลทำให้การปราบปรามอาชญากรรมประสบความสำเร็จมากขึ้น โดยเงื่อนไขและข้อกำหนดดังกล่าวได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ค.ศ. 1994 (Witness Protection Act 1994)

ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การคุ้มครองพยานได้มีการบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) แต่การคุ้มครองพยานดังกล่าวยังมีข้อจำกัดไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานหรือผู้เสียหายได้ เพราะเป็นการคุ้มครองเฉพาะในการพิจารณาคดีเท่านั้น ดังนั้นจึงได้มีการนำกฎหมายตำรวจ (Police Law) มาเสริมมาตรการที่มีอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) ก่อนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งมาตรา 68 อนุมาตรา 1 มีการกำหนดให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือพยานมีสิทธิที่จะให้การต่อศาลเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยสามารถให้สถานที่ทำงานเป็นถิ่นที่อยู่แทน

ได้ หรืออาจจะไปถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้
สอดคล้องกับมาตรา 68 อนุมาตรา 2 ที่ได้กำหนดให้ศาล
มีอำนาจให้พยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและ
ภูมิลำเนาได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้
ข้อมูลใด ๆ ที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้

ประเทศอิตาลีหรือสาธารณรัฐอิตาลี

การคุ้มครองพยานได้ถูกบัญญัติไว้ใน Law
no. 45 ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมใน Law no.
8 ข้อที่ 17 ทวิ ซึ่งได้ให้อำนาจการคุ้มครองเป็นหน้าที่
กระทรวงมหาดไทย ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออก
กฎระเบียบที่ 2004/04/23 ฉบับที่ 161 เกี่ยวกับ
มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานและทำงาน
ร่วมกันของความยุติธรรม (Protective measures for
witnesses and collaborator so fjustice: Regulation
23.04.2004 Ministry of Interior Decree No. 161) ด้วย
การย้ายที่อยู่ของพยานไปอยู่ที่อื่น รวมทั้งให้มีชื่อตัว ชื่อ
สกุลใหม่ วิธีการนี้ถือเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพและ
สามารถประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของพยาน
ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการคุ้มครองพยานที่จะให้การเป็น
พยานต่ออาชญากรเหล่านั้น จะต้องรวมถึงบุคคลที่สาม
ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพยานด้วย มิฉะนั้นบุคคลที่สามซึ่ง
ไม่ได้รับการคุ้มครองจะต้องได้รับผลจากการกระทำที่ไม่
ชอบและกลายเป็นเหยื่อโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ

ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

การคุ้มครองพยานได้มีบัญญัติไว้ใน
พระราชบัญญัติคดีเยาวชนและพยานหลักฐานใน
คดีอาญา ค.ศ. 1999 (The Youth Justice and Criminal
Evidence Act 1999 (YJCEA)) ในกรณีที่คดีมีความ
ร้ายแรงมาก และมีความเสี่ยงที่พยานจะเป็นอันตรายอาจ
ต้องมีการย้ายพยานบุคคลไปอยู่อีกที่หนึ่ง กล่าวคือ อาจ
ให้พยานไปอยู่นอกภูมิลำเนาในเมืองอื่นที่อยู่ภายในส
หราชอาณาจักรก็ได้

2. มาตรการด้านความปลอดภัย

มาตรการด้านความปลอดภัย เป็นมาตรการ

พิเศษที่ช่วยในการคุ้มครองตัวพยานและบุคคลใน
ครอบครัวจากการถูกประทุษร้าย ซึ่งได้แก่ การจัดชุด
เจ้าหน้าที่ไปคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน มาตรการ
เกี่ยวกับการปกปิดที่อยู่ มาตรการรักษาความลับที่
เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการคุ้มครองพยาน เป็นต้น
ซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีลักษณะของการใช้มาตรการ
เกี่ยวกับสถานะของพยานดังนี้ คือ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ยังมีการกำหนดให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล
ข่าวสารในคดีความผิดสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือ
การจารกรรมข้อมูล และยังกำหนดโปรแกรมของการ
คุ้มครองที่เรียกว่า (Witness Security Program/
WITSEC)* อยู่ใน United States Code Title 18, part II,
Chapter 204 Section 3073 และ 3076 เพราะกฎหมาย
ดังกล่าวเห็นการปกปิดที่อยู่หรือข้อมูลต่าง ๆ ของพยาน
เป็นเรื่องสำคัญ โดยกำหนดให้ United States Marshals
จะต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อ
พยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล

ประเทศออสเตรเลีย

อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองพยานของ
ประเทศออสเตรเลีย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มี
อำนาจและรับผิดชอบในโครงการดังกล่าว รวมถึงเป็นผู้
ลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์
อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เฉพาะผู้บัญชาการตำรวจบุคคลที่ดำรง
ตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งและบุคคลใด ๆ ที่ได้รับมอบหมาย
จากผู้บัญชาการตำรวจเท่านั้น ที่จะมีอำนาจเข้าถึงข้อมูล
ใดๆทางทะเบียน และรวมถึงเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับ
ทะเบียนดังกล่าวรวมถึงจะต้องผ่านการตรวจสอบและ
การประเมินความน่าไว้วางใจของระบบการเก็บทะเบียน
ในชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” นอกจากนี้ พระราชบัญญัติ
คุ้มครองพยานฉบับนี้ยังได้มีการกำหนดโทษ กล่าวคือ
สำหรับกรณีบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อแสดงตัว

หรือแหล่งที่อยู่ของบุคคลที่เป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่ง
เครื่องจักรภาพ หรือที่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ความ
ปลอดภัยของบุคคลดังกล่าวบทลงโทษระวางโทษจำคุก
10 ปี

ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The
German Code of Criminal Procedure) มาตรา 68
อนุมาตรา 3 ได้กำหนดว่าทั้งข้อมูลส่วนตัวและข้อมูล
เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน ของพยานนั้น
พยานอาจปกปิดได้หากพยานเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูล
นั้นจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต อิสระเสรีภาพ แต่อย่างไร
ก็ตาม ข้อมูลส่วนตัวและเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับ
รูปพรรณของพยานนั้น หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัว
บุคคลนั้น ที่พยานเห็นว่าอาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต
และเสรีภาพของพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดพยานได้พยาน
ก็สามารถที่จะนำเสนอให้เก็บรักษาไว้ ที่สำนักงานอัยการ
ได้ แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำส่งที่ศาลก็ตาม และยัง
กำหนดไว้ในมาตรา 96 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมี
หน้าที่ที่จะต้องนำเสนอเพิ่มข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ หากมี
การร้องขอหรือมีการขอหมายเรียก เพื่อเป็นมาตรการในการ
คุ้มครองพยานเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องให้
ข้อมูลหรือเพิ่มดังกล่าวตามที่ร้องขอโดยชอบด้วย
กฎหมายได้ มาตรา 110 b กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานที่
แท้จริง (Identity) ของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ
ซึ่งทำงานสามารถใช้ชื่อที่สมมติและต้องถูกเก็บไว้เป็น
ความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็ตาม

ประเทศอิตาลีหรือสาธารณรัฐอิตาลี

ภายใต้ Law no. 45 ค.ศ. 2001 ที่ให้อำนาจ
กระทรวงมหาดไทยในการคุ้มครองพยานจึงได้ออก
กฎระเบียบที่ 2004/04/23 ฉบับที่ 161 เกี่ยวกับ
มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานและทำงาน
ร่วมกันของความยุติธรรม มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ใน
มาตรา 17 (4)

ก) การเฝ้าระวัง และการคุ้มครองนั้น
จะต้องดำเนินการโดยหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย
โดยตรง

ข) ความปลอดภัยทางเทคนิค หมายถึง
ให้ความปลอดภัยแก่บ้านหรือ ทรัพย์สินของพยาน
หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียโดยใช้กล้องวิดีโอระยะไกล
หรือ CCTV เป็นต้น

ค) มาตรการที่จำเป็นสำหรับการย้ายที่อยู่
อาศัยไปอยู่ที่อื่น

ง) สามารถย้ายไปในเรือนจำ

จ) จัดสรรงบประมาณให้แก่พยาน

ฉ) มาตรการใด ๆ อื่น ๆ ที่จำเป็นที่
สอดคล้องกับ แนวทางปฏิบัติทั่วไปที่กำหนดโดย
อธิบดีกรมตำรวจ

ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

มาตรการด้านความปลอดภัยถูกนำมาใช้ด้วย
การทำให้พยานเป็นผู้ไม่มีชื่อ เป็นมาตรการพิเศษในการ
คุ้มครองพยานตามมาตรา 74 ถึง 85 ของ The Coroners
and Justice Act 2009 ซึ่งเป็นมาตรการปกปิดชื่อของ
พยานตั้งแต่ชั้นสอบสวนเมื่อได้รับการร้องขอจากพยาน
เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องการข่มขู่พยานอันเนื่องจากการ
เปิดเผยชื่อบุคคลและบุคคลดังกล่าวมีส่วนได้เสียกับ
คู่ความในคดี นอกจากนี้ในกรณีที่คดีมีความร้ายแรงมาก
และมีความเสี่ยงที่พยานจะเป็นอันตรายอาจต้องมีการย้าย
พยานบุคคลไปอยู่อีกที่หนึ่ง

3. มาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยาน

มาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยาน เป็น
มาตรการพิเศษที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้พยานได้รับการ
ปกปิดหรืออำพรางสถานะตัวตนที่แท้จริง เป็นการอำ
พรางเพื่อมิให้ผู้อื่นล่วงรู้ตัวตนที่แท้จริงของพยาน
มาตรการดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนชื่อสกุล หลักฐาน
ต่าง ๆ ทางทะเบียน การเปลี่ยนอาชีพการงานของพยาน
ระหว่างและหลังที่มีการเบิกความไปแล้ว ซึ่งแต่ละ

ประเทศก็จะมีลักษณะของการใช้มาตรการด้านเกี่ยวกับสถานะของพยานดังนี้ คือ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

United States Marshals จะต้องดำเนินการย้ายที่อยู่ของพยานให้พ้นจากเขตอันตราย (danger area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (secure area) นอกจากนี้ยังกำหนดให้ United States Marshals เป็นผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ต้งใหม่ให้กับพยาน พร้อมทั้งจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดแทนของเดิมให้กับพยาน แต่การเข้าสู่โครงการเริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยมี Attorney General เป็นผู้บังคับบัญชา โดยที่การยื่นคำขอของพยานต้องระบุถึงคำให้การเป็นพยาน ภัยที่พยานได้รับการข่มขู่และความเสี่ยงใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยานจะเข้าไปอยู่ เมื่อได้รับคำขอแล้ว OEO จะประสานเพื่อให้พยานได้รับการสัมภาษณ์จาก US Marshals Service เพื่อพยานจะได้ทราบว่าชีวิตของพยานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหากเข้าสู่การคุ้มครองพยาน และ US Marshals จะประสานงานเพื่อให้ Attorney General ได้สัมภาษณ์พยานโดยตรง และเสนอต่อ Attorney General ว่าควรให้พยานเข้าสู่โครงการหรือไม่และส่งคำแนะนำดังกล่าวไปยัง OEO

ประเทศออสเตรเลีย

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจในการคุ้มครองพยานและยังมีอำนาจ จัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัว, เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง การย้ายถิ่นฐาน การจัดหาที่อยู่ใหม่ จัดการขนส่งสิ่งของที่เป็นของพยาน, ให้คำครองชีพที่จำเป็น รวมถึงให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ให้คำย้ายถิ่นฐาน ช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ และกระทำการอื่นใดที่เห็นว่ามี ความจำเป็นต่อความปลอดภัยของพยาน กรณีที่พยานได้มีการเปลี่ยนชื่อหรือหลักฐานทางทะเบียน กฎหมายให้

อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยานปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้างเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่และยังอนุญาตให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการฯ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานในโครงการต่อศาล

ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐ

เยอรมนี

พระราชบัญญัติ Witness Protection

Harmonisation Act (2007) ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยานไว้ในมาตรา 1 ได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงชื่อ สกุลและที่อยู่ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวก่อน และมาตรา 5 กำหนดเกี่ยวกับ รูปพรรณสัณฐานชั่วคราวไว้คือ

อนุ 1 ในกรณีที่หน่วยงานที่คุ้มครองพยานร้องขอเพื่อประโยชน์แก่บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยาน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอาจจะออกเอกสารสิทธิหรือเอกสารอื่น ๆ ที่จะก่อให้เกิดหรือคงไว้ซึ่งรูปพรรณสัณฐานที่มีการเปลี่ยนแปลงชั่วคราว ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามข้อมูลที่หน่วยงานที่คุ้มครองพยานได้ให้ไว้

อนุ 2 องค์การที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานอาจร้องขอให้หน่วยงานของรัฐไม่ให้ข้อมูลหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูล และสามารถที่จะร้องขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามที่องค์การที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานร้องขอ

อนุ 3 ถ้าจะต้องทำธุรกรรมทางกฎหมาย บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยานได้รับอนุญาตให้สามารถเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงรูปพรรณสัณฐานได้ชั่วคราว

อนุ 4 ภายใต้อนุ 1-3ให้นำมาใช้โดยอนุโลม
กับตำรวจหรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ
ด้านการคุ้มครองพยาน

ประเทศอิตาลีหรือสาธารณรัฐอิตาลี

ภายใต้ Law no. 45 ค.ศ. 2001 ยังได้
กำหนดให้อัยการ (the public prosecutor) เป็นผู้ร้อง
ขอให้มีการคุ้มครอง โดยให้คณะกรรมการกลาง
(the Central Commission) เป็นผู้พิจารณาสูงสุดในการ
พิจารณาและให้สำนักงานคุ้มครองพยานกลาง (the
Central Protection Service) เป็นผู้นำมาตรการตาม
กฎหมายไปบังคับใช้มาตรการในการคุ้มครองพยาน
ครอบคลุมถึงความปลอดภัย การย้ายถิ่นที่อยู่ การเปลี่ยน
รูปพรรณสัณฐานชั่วคราวหรือถาวรวิธีการคุ้มครองพยาน
ด้วยการให้ชื่อตัว ชื่อสกุลใหม่ วิธีการนี้ถือเป็นวิธีที่มี
ประสิทธิภาพและสามารถสร้างความปลอดภัยให้กับพยาน
ได้เป็นอย่างดี มาตรการดังกล่าวถือเป็นมาตรการที่ กำหนดให้
กระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปพรรณสัณฐานนั้นต้องกระทำ
เป็นความลับและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงรูปพรรณ
สัณฐานใหม่ต้องมีการทำหลักฐานเป็นหนังสือกับ
กระทรวงมหาดไทย

ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

พระราชบัญญัติคดีเยาวชนและ

พยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1999 (The Youth
Justice and Criminal Evidence Act 1999 (YJCEA))
พยานที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือพยานในกระบวนการ
คดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือ ในกรณีที่ศาล
พอใจว่าคุณสมบัติของพยานหลักฐานที่พยานได้ให้ไว้
ไม่ได้ถูกทำลายลงโดยเหตุแห่งความกลัวหรือความกังวล
ใจอย่างรุนแรงในส่วนของผู้พยาน อันเนื่องจากการให้
การในกระบวนการพิจารณาคดี ศาลจะต้องนำเรื่อง
ดังต่อไปนี้มาพิจารณาเป็นกรณีๆ ไปคือ

(ก) ลักษณะของพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาใน
การทำความผิด

(ข) อายุของพยาน

(ค) ภูมิหลังด้านสังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์
ของพยาน ประสบการณ์การทำงานพยานและความเชื่อ
ทางศาสนาและความเห็นทางการเมืองของพยาน

(ง) พฤติกรรมใดๆที่มีต่อพยานในความเห็น
ของจำเลย สมาชิกในครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิดของจำเลย
หรือบุคคลอื่นใดที่มีแนวโน้มจะเป็นจำเลยหรือเป็นพยาน
ในคดี

4. มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี

มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี
เป็นการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษที่ใช้ในชั้น
พิจารณา เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไป
โดยสะดวกและพยานมีความปลอดภัยจากการมาให้การ
หรือเป็นพยานในชั้นศาล อาทิเช่น มาตรการเกี่ยวกับการ
สืบพยานต่างๆ การซักถามพยานดังกล่าว เป็นต้น ซึ่ง
แต่ละประเทศก็จะมีลักษณะของการใช้มาตรการเกี่ยวกับ
กระบวนการพิจารณาคดี ดังนี้ คือ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในระหว่างการพิจารณาคดี United States
Marshals จะดำเนินการในส่วนการคุ้มครองความ
ปลอดภัยด้านการคมนาคมระหว่างเรือนจำกับการมา
ปรากฏตัวในศาล เพื่ออำนวยความสะดวกความปลอดภัยของ
พยาน และกรณีที่มีการซักค้านพยานในศาลโดยทนาย
จำเลย เมื่อเสร็จภารกิจในการเป็นพยานแล้ว United
States Marshals จะรีบพาตัวพยานออกไป เพื่อไม่ให้อยู่
ในภาวะที่ต้องทำหน้าที่ไม่จำเป็นสำหรับพยานเอง
นอกจากนี้กฎหมายคุ้มครองพยานยังกำหนดให้พยาน
เมื่อพยานร้องขอ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่ชายจ้างของ
พยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่
พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและ
ในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำ
หรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า หรือการจัด
ให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยาน เช่น

ยานพาหนะในการรับส่งพยาน ที่จอดรถ การดูแลบุตร ให้แก่พยานในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ ล่าม หรือจัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะเดินทาง มาให้ปากคำ หากจำเป็น อัยการควรแจ้งให้ศาลทราบถึง ระดับความเสี่ยงและที่มาของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่ พยานให้ศาลทราบ หรือในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่ พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์และจำเลย หรือ พยานควรจะได้รับกรารายงานสถานะหรือความคืบหน้า ของคดีอย่างต่อเนื่อง

ประเทศออสเตรเลีย

ในระหว่างการสืบพยานที่ศาล กรณีจำเป็นผู้ พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์ ของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผย ข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ ด้วยเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล ผู้พิพากษาที่ ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน ใน กระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการ เปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินกระบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับรูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัวและจะต้องมีคำสั่ง เกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอ ในศาลเพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของ พยานจะไม่ถูกเปิดเผย

ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี

The German Code of Criminal Procedure มาตรา 223 มุ่งเน้นถึงการคุ้มครองพยานที่ป่วยหรือมี อุปสรรค ส่งผลทำให้พยานไม่สามารถมาเบิกความใน ฐานะพยานในการพิจารณาคดีนัดสืบพยานหรือนัดที่ต้อง ปรากฏตัวในการสืบพยาน โดยศาลอาจมีคำสั่งเดินเผชิญ สืบไปยังสถานที่ที่พยานอยู่เพื่อทำการสืบพยานก็ได้แต่ ทั้งนี้สำหรับการเดินเผชิญสืบนั้น ทนายความมีสิทธิที่จะ เดินทางไปด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดให้ศาล สามารถมีคำสั่งแต่งตั้งผู้พิพากษาเพื่อไปทำการบันทึก

วิธีโอเพื่อนำมาเปิดในการสืบพยานนัดสืบพยานในคราว ที่จะมีการสืบพยานจริงได้ต้องเป็นกรณีที่พยานนั้นอยู่ ไกลไม่สามารถมาเบิกความที่ศาลได้ มาตรา 251 นอกจากนี้มาตรา 58 a มาตรา 168c มาตรา 247 a และ มาตรา 255 a ยังได้วางหลักว่าพยานอาจถูกซักถาม ต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็น กระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการ พิจารณาและในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏ ตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไป ในทั้งสอง กรณีดังกล่าวทำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวิดีโอ ไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วยหากเข้า เงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนั้น ยังอาจให้มีการบันทึก คำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย

ประเทศอิตาลีหรือสาธารณรัฐอิตาลี

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 ค.ศ. 1998 นี้ อนุญาต ให้ใช้ระบบการประชุมทางวิดีโอมาใช้เพื่อเป็นการ คุ้มครองพยานได้ด้วย ใน 3 กรณี คือ กรณีแรกเป็นการใช้ การประชุมทางวิดีโอในการพิจารณาคดีของศาลนี้บัญญัติ อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศ อิตาลีมาตรา 146 ทวิ สามารถกระทำได้สำหรับความผิด ร้ายแรง และตามมาตรา 51/3 ทวิ เช่น การมีส่วนเกี่ยวข้อง กับขบวนการมาเฟีย การให้ความช่วยเหลือหรือ สนับสนุนกิจกรรมของมาเฟีย การลักพาตัวเพื่อเรียกค่าไถ่การค้ายาเสพติด เป็นต้น กรณีที่สองเป็นการปรากฏ ตัวต่อหน้าศาลในห้องพิจารณา อาจรวมถึงการสืบพยาน ต่อหน้าศาลแห่งเสรีภาพการสืบพยานชั้นอุทธรณ์การไต่ สวนมูลฟ้อง กระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบและถูก ตรวจสอบ และกรณีที่สามเป็นการไต่สวนพยานของรัฐ ซึ่งตกอยู่ในฐานะได้รับความคุ้มครอง สามารถกระทำ โดยการประชุมทางจอภาพได้

ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี ถูกนำมาใช้ด้วยการนำมาตรการสืบพยานเป็นการส่วนตัว ด้วยกล้องวิดีโอในชั้นศาล(Applications to hold a Crown

Court hearing in camera) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The Criminal Procedure Rules 2010 (CPR)) 16.10 โดยเป็นการพิจารณาแบบลับ โดยไม่อนุญาตให้ประชาชนทั่วไปเข้าฟังการพิจารณา และศาลอาจสั่งให้สืบพยานบุคคลเป็นการส่วนตัวในห้องที่จัดไว้เฉพาะ

5. มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐ

มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐเป็นบทบาทของรัฐในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ต่อตัวพยาน โดยใช้กลไกและงบประมาณของรัฐ อาทิ เช่น การช่วยทางคดี การเรียกเรื่องสิทธิต่างๆ การช่วยเหลือทางการเงิน จ่ายค่าเลี้ยงชีพ การรักษาพยาบาล ให้การศึกษา การอบรม หน่วยงานอาชีพ รวมถึงครอบครัวของพยานด้วย เป็นต้นซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีลักษณะของการใช้มาตรการด้านช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐดังนี้ คือ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

United States Code Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (a) (1) บัญญัติว่าต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรง เพราะการคุ้มครองพยานเป็นสำคัญจำต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก และอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา มีความสลับซับซ้อน ซ่อนเงื่อนอย่างมาก และถือเป็นกิจกรรมที่ขยายวงกว้าง ทำให้จำนวนเงินต้องไหลไปสู่ขบวนการดังกล่าวเป็นจำนวนมากผ่านทางสินค้าที่ผิดกฎหมาย การใช้อำนาจโดยผิดกฎหมาย การฉ้อฉล และการคอร์รัปชัน การนำเข้าและจำหน่ายยาเสพติด รวมทั้งการทำลายสังคมในรูปแบบอื่น เงินและอำนาจก่อให้เกิดการทุจริตอย่างเป็นระบบ อาชญากรรมองค์กรในประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้ความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจมีน้อยลง เป็นอุปสรรคในทางพาณิชย์ของประเทศและต่างประเทศอย่างรุนแรง รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองกับการคุ้มครองพยาน เพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยเพื่อสืบล้างอาชญากรรมองค์กรได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลหน้าที่โดยตรงคือ United States Marshals เพื่อให้ United States Marshals มีอำนาจในการคุ้มครองพยานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเบื้องต้นได้กำหนดให้การรักษา พยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน และยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบดูแลจ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

ประเทศออสเตรเลีย

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ค.ศ. 1994 (Witness Protection Act 1994) ถือเป็นหลักกฎหมายคุ้มครองพยานที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอย่างมี และสามารถทำให้พยานกล้าที่จะมาเป็นพยานเพื่อเป็นการสืบล้างอาชญากรรมองค์กรต่างๆ รัฐจึงกำหนดให้มีการจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ National Witness Protection Program (NWPP) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลีย (The Commissioner of the Australian Federal Police) เป็นผู้รักษาการตามโครงการคุ้มครองพยาน มีอำนาจตัดสินใจว่าบุคคลใดสมควรได้รับการคุ้มครอง และให้มีอำนาจในการที่จะอนุญาตให้พยานเปลี่ยนแปลงหลักฐานข้อมูลส่วนตัวใหม่ จัดหาสถานที่อยู่ให้พยานใหม่ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พยาน จัดการขนย้ายทรัพย์สินของพยาน ดำเนินการช่วยเหลือทางการเงินแก่พยานตามสมควร

ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การที่จะพิจารณาว่าเงื่อนไขใดหรือรูปแบบอย่างไรถึงจะสามารถนำมามาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานไปใช้ได้นั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบลักษณะของอาชญากรรม โดยต้องถึงระดับที่เป็นอาชญากรรมรุนแรง

(serious crime) ได้แก่ อาชญากรรมองค์กร (organized crime) แต่มาตรการพิเศษที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เพียงพอที่จะสามารถคุ้มครองพยานได้ รัฐจึงได้หาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อต้องการที่จะสร้างความปลอดภัยให้แก่พยานสูงสุด โดยการนำหลักเกณฑ์ที่บัญญัติในกฎหมาย (police law) มาสนับสนุนการคุ้มครองพยานในช่วงก่อนที่จะดำเนินคดี จึงทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดี แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้ว ประเทศเยอรมันยังได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติที่ทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือให้การคุ้มครองพยานสอดคล้องกันที่เรียกว่า (The Act to Harmonize the Protection of Witness at Risk) และทั้งนี้ บทบัญญัติในกฎหมาย (Police Law) ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองพยานของเจ้าหน้าที่ดังนี้

1. ดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม
2. จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตามทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ
3. จัดหาซื้อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ท้องที่หรือภูมิลำเนาอื่นภายในประเทศ หรือนอกประเทศก็ได้
4. ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

ประเทศอิตาลีหรือสาธารณรัฐอิตาลี

ประเทศอิตาลีได้มีการแก้ไขกฎหมายโดยออกเป็น Decree Law No.8 of 15 January 1991 กฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์เป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางอาญา และยังได้มีข้อกำหนดในการคุ้มครองพยาน โดยได้กำหนดให้กระทรวงมหาดไทย

โดยปรึกษาหารือกับกระทรวงยุติธรรม สามารถออกระเบียบในการคุ้มครองพยานได้อยู่ในมาตรา 17 ทวิ และยังกำหนดมาตรการคุ้มครองโดยใช้มาตรฐานการบังคับโดยตรงจากหน่วยงานของรัฐ มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการนี้ยังได้มีการกำหนดโครงการคุ้มครองพยานเป็นกรณีพิเศษขึ้นไว้ โดยมีรูปแบบในการช่วยเหลือไว้ ได้แก่ การเฝ้าระวัง และการคุ้มครองนั้นจะต้องดำเนินการโดยหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย โดยตำรวจ ให้ความปลอดภัยแก่บ้านหรือ ทรัพย์สินของพยานโดยใช้กล้องวิดีโอระยะไกลหรือ CCTV เป็นต้น การย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ที่อื่น หรือสามารถย้ายไปในเรือนจำ การจัดสรรงบประมาณให้แก่พยาน และมาตรการใด ๆ อื่น ๆ ที่จำเป็นที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติทั่วไปที่กำหนดโดยอธิบดีกรมตำรวจ

ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

หลักพื้นฐานการคุ้มครองพยาน ได้มีการวางแนวทางในมาตรา 6 (1) ของอนุสัญญายุโรปด้านสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights) ว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และเปิดเผยภายในระยะเวลาที่เหมาะสมโดยศาล ดังนั้นพยานจึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐได้ให้ความสำคัญเพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัย การที่พยานไม่กล้ามาให้ปากคำในกรณีคดีอาชญากรรม คดีองค์กรอาชญากรรม หรือคดีเกี่ยวกับอาวุธปืนซึ่งพยานมีความกลัวเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยของตนและครอบครัวกรณีต้องเดินทางมาเป็นพยานและกรณีการเป็นพยานบุคคลถือเป็นประเด็นสำคัญที่ศาลจะต้องมีการยกมาปรับพิจารณา ลงโทษผู้กระทำความผิด มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคดีเยาวชนและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1999 (The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (YJCEA)) แต่พระราชบัญญัติคดีเยาวชนและพยาน หลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1999 (The Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (YJCEA)) ยังได้มีการกำหนด

วิธีการใช้มาตรการคุ้มครองพยานกับพยานที่เป็นผู้ใหญ่ และบุคคลที่มีอายุถึง 18 ปีบริบูรณ์ไว้ในมาตรา 46 และกฎหมายยังกำหนดให้ใช้มาตรการไม่เปิดเผยชื่อพยานในระหว่างการสอบสวนนี้ใช้ได้เฉพาะในสถานการณ์ที่จำกัด เพื่อต้องการให้เกิดความปลอดภัยและเป็นการคุ้มครองพยานอย่างที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาในเรื่องนี้มุ่งศึกษาถึงหลักการข้อกำหนดและการบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นหลักภายใต้แนวทางของหลักการสากลตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และศึกษาแนวทางการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศเยอรมันหรือสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอิตาลีหรือสาธารณรัฐอิตาลี และประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ได้ดำเนินการผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งนำมาวิเคราะห์และอภิปรายรวมถึงได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือเป็นหัวข้อของการวิจัย โดยศึกษาจากข้อมูลหนังสือ บทความวิชาการ คำ

พิพากษาของศาลไทย และต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลี และประเทศอังกฤษ ประกอบกับการวิจัยภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และนักวิชาการ เช่น อดีตประธานศาลฎีกา หรืออดีตอัยการสูงสุด เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาแนวคิดการให้ความคุ้มครองพยานในประเทศไทยบทบาทของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน
2. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เงื่อนไขและวิธีดำเนินการคุ้มครองพยานโดยใช้มาตรการพิเศษรวมทั้งระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องและศึกษาการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษตามกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษของประเทศไทย

การอภิปรายผล

กรณีการศึกษาดังกล่าว ส่งผลทำให้ทราบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศไทยนั้นเกิดจากหลายปัจจัยหลายองค์ประกอบ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดที่กำหนดไว้จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ถูกกำหนดและออกแบบไว้อย่างดีเป็นไปตามหลักสากล แต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อมีการนำ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ฉบับนี้มาใช้บังคับตามเจตนารมณ์แล้ว ก็จะพบว่ารายละเอียดและเงื่อนไขต่าง ๆ (วรรณพร สิทธิกรวงศ์, 2552) ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ฉบับนี้ อาจยังไม่เหมาะสมกับโครงสร้างพื้นฐานและวัฒนธรรมของสังคมไทยในขณะนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาของการมาตรการพิเศษของประเทศไทยในการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทย

ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่มีญาติพี่น้องอยู่ด้วยกันเป็นอย่างมาก แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งอาจจะถือเป็นประเทศแม่แบบของการนำกฎหมายคุ้มครองพยานมาปรับใช้ ลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันจะแตกต่างกัน โดยในต่างประเทศจะมีเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ แยกครอบครัวกันอย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ใกล้ชิดในระดับครอบครัวจึงไม่มีความผูกพันเหมือนดังลักษณะครอบครัวไทย ดังนั้น การรักษาความลับ หรือกระทำการต่าง ๆ ตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฉบับนี้กำหนดไว้ ย่อมเป็นอุปสรรค และจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้มาตรการพิเศษได้ รวมถึงการขาดการประชาสัมพันธ์ไม่เป็นที่แพร่หลายไม่เป็นที่นิยมใช้ มีกระบวนการพิจารณาอนุมัติที่ค่อนข้างซับซ้อนบุคลากรของหน่วยงานคุ้มครองพยานค่อนข้างมีจำนวนน้อย ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน กับทั้งการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานไปใช้นั้นก็ยังติดขัดหรือแย้งกับกฎหมายอื่น และอีกประการหนึ่งขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้พยานมีอาชีพและมีรายได้ที่ถาวร เป็นต้น จึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพของการบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพ

ปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมของการกำหนดประเภทคดีที่เป็นเงื่อนไขการใช้มาตรการพิเศษ

ในการคุ้มครองพยานตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฉบับนี้ไม่ได้มีการระบุมูลฐานความผิดให้ครอบคลุม และคดีแต่ละคดีก็ไม่ได้เกี่ยวข้องหรือไม่ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นคดีสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับกลุ่มอิทธิพลแต่อย่างใด ไม่มีการประเมินคดีว่าเหมาะสมหรือไม่ที่จะเข้าสู่โครงการพิเศษแต่อย่างใด เป็นต้น และหากพิจารณาในส่วนของอนุมาตรา 5 ที่กำหนดให้คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้ความผิดที่ระบุโทษจำคุกต่ำกว่าสิบปี เช่นคดีฉ้อโกง ก็อาจเป็นคดีรุนแรงร้ายแรงหรือเกี่ยวกับอาชญากรรมและอาจเหมาะสมที่จะนำมาตราการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับได้ ดังนั้นการกำหนดประเภทของคดีที่จะสามารถได้รับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ปัจจุบันแม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จะได้มีการกำหนดประเภทคดีที่เป็นเงื่อนไขการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษดังกล่าวอยู่นั่นเอง

ปัญหาเกี่ยวกับอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการพิเศษตามที่ปรากฏในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้นมี 7 มาตรการ ซึ่งบางมาตรการก็เป็นเรื่องที่ดี เช่นการย้ายที่อยู่หรือการจัดหาที่พักอันเหมาะสมให้แก่พยาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่ดีและเหมาะสมอย่างยิ่งกับสังคมไทย เพราะการย้ายที่อยู่หรือการหาที่อยู่ใหม่ให้กับพยาน ต่างเป็นเรื่องที่นานาประเทศก็ได้กระทำกัน สำหรับประเทศไทยยังการย้ายที่อยู่ของพยานถือเป็นการลดการเผชิญหน้าระหว่างกัน ก็ยังเป็นทางออกที่ดีสำหรับทุก ๆ ฝ่าย สังคมไทยนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่ากลุ่มอาชญากรรมที่จะติดต่อหรือจะล้างแค้นถึง

ขนาดติดตามไปทุกหนทุกแห่งค่อนข้างน้อย ดังนั้นการย้ายที่อยู่จึงเป็นเรื่องที่ดี แต่สำหรับมาตรการอื่น (รามศ พรหมเย็น, 2552) โดยเฉพาะมาตรการที่ 3 หรือมาตรการอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการการจ่ายค่าตอบแทนที่ค่อนข้างน้อยไม่จูงใจพยานหรือบุคคลที่พยานร้องขอให้คุ้มครอง หรือการประสานงานให้หน่วยงานอื่นๆ มาอบรมวิชาชีพต่างๆ เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการพิเศษตามที่ปรากฏในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้นเป็นเรื่องที่กำหนดไว้ในรูปแบบหรือในตัวบทกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นเรื่องยากที่จะนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ เพราะกฎหมายยังไม่ได้กำหนดถึงวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาที่มีผลกระทบทั้งภาคเอกชนและภาคหน่วยงานรัฐ รวมถึงกรณีการที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักฐานทางทะเบียนก็จะไปขัดกับกฎหมายอื่น และในการนี้ประเทศไทยถือเป็นรัฐเดียวที่มีการปกครองภายใต้กฎหมายฉบับเดียวมีพื้นที่อาญาบริเวณประมาณห้าแสนตารางกิโลเมตรเท่านั้น หากใช้ประเทศกว้างขวางเหมือนกับนานาประเทศ ดังนั้นการกำหนดรูปแบบสำหรับการใช้มาตราพิเศษตามมาตรา 10(3) ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงชื่อสกุลนั้นจะเห็นได้ชัดว่าการกำหนดรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ดีแต่จะใช้ได้หรือไม่นั้นก็ควรที่จะมีการพัฒนาหรือประสานงานแต่ละองค์กรเพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้ แต่หากจะลองอนุมานต่อไปถึงกรณีดังกล่าวว่า หากสามารถที่จะเปลี่ยนชื่อสกุลหรือเอกสารต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์แล้ว แต่ปัญหาดังกล่าวก็หาได้ที่จะยุติกล่าวคือด้วยความที่เป็นจริงว่าเวลาคนร้ายหรือกลุ่มอิทธิพลจะตามหาตัวพยานหรือบุคคลที่พยานร้องขอกลุ่มบุคคลดังกล่าวไม่ได้ไปถามชื่อสกุลแต่ประการใด คงนำรูปภาพหรือภาพถ่ายไปสอบถามเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาเกี่ยวกับการการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและควรได้รับการศึกษาว่าการประสานงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่กับการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา โดยในปัจจุบันยังไม่มีกรอบออกกฎกระทรวงหรือระเบียบประสานที่ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มีเพียงการจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแต่บันทึกดังกล่าวก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้ว

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการร้องขอและขั้นตอนการการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พื้นฐานโครงสร้างของสังคมไทย นั้นคนไทยค่อนข้างเป็นคนที่ชอบเกรงใจ คนไทยมักจะไม่ชอบที่จะไปยุ่งเกี่ยวหรือไปร้องขอ แต่มาตรา 9 เป็นบทบัญญัติที่การอนุมัติ เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณา แน่นนอนย่อมจะมีความเหมือนกันกับต่างประเทศ แต่การกำหนดให้สิทธิขาดอยู่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อาจจะไม่ค่อยมีความเหมาะสมเพราะรัฐมนตรีว่าการนั้นมาจากฝ่ายบริหารซึ่งเป็นนักการเมือง ซึ่งบุคคลหรือผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาควรมีความเป็นอิสระ ไม่เกี่ยวข้องกับฝ่ายบริหาร และหากพิจารณาในส่วนของบุคคลที่ได้รับมอบหมายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 วรรคแรก ประกอบกับวรรคสาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมสามารถมอบ

อำนาจได้บุคคลอื่นสามารถทำหน้าที่ในการพิจารณาแทน
ตนเองได้แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ถูกกำหนดไว้ใน

กฎกระทรวง ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากยังไม่มี
กฎกระทรวงที่กำหนดวิธีการมอบอำนาจของรัฐมนตรี

เอกสารอ้างอิง

กุลพล พลวัน. (2547). *สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2553). *ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

วรรณพร สิทธิกรวงศ์. (2552). *การคุ้มครองพยาน: ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รามศ พรหมเย็น. (2552). *ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี: การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อ พยานในชั้น
พนักงานสืบสวนสอบสวน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

*Footnote

The Witness Security Program was authorized in 1970. The organized crime control act of 1970 and
The comprehensive crime control act of 1984. U.S. Department of justice, office for victims of crime, attorney
general guideline for victim and witness assistance, 2007.